

M. ŞEHMUS GÜZEL

[Ç]-akıl-Taşı

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
(Ç)akıl-taşı

İlk sunumu, aynı başlıkla, 2006'da, İstanbul'da, dört-beş dostun dizgi ve matbaa bulma konusundaki yardımıyla, kendi yayınım biçiminde yapıldı. Çok az sayıda, yanılmıyorsam beş veya atı yüz kadar, belki biraz daha fazla. Bu çalışmayı biraz kısaltarak yeniden sunmak kararını verince metni başından sonuna okudum, birkaç düzelti, bir-iki çıkarma, bir-iki de ek yaptım. Bu haliyle işe yarayabileceğini düşünüyorum.

ekitap biçiminde sunumu: Eylül 2020

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, "indirin", götürün.

Hediyemizdir.

İÇİNDEKİLER

<i>SUNU</i>	5
<i>YAŞAMAK</i>	7
<i>A-Ş(A)K(A)</i>	10
<i>HAREKETSİZ YOLCULUK/YOLA ÇIKMADAN YOLCULUK</i>	12
<i>BİR YALNIZLIKTIR BUKENT/BAŞKENT</i>	16
<i>SOKAKTAKİLER/KADINLAR VE DİĞERLERİ</i>	19
<i>SESİ DUVARLARIN ÖTESİNE TAŞIMAK</i>	23
<i>ŞENLİK SÜRÜYOR</i>	28
<i>GÜÇ: “İZ”</i>	31
<i>Fel-s-EVE</i>	37
<i>ÇO-CUK</i>	40
<i>AD VE AN</i>	42
<i>GÜN-EŞ</i>	46
<i>MAN-ZAR-AYAR</i>	48
<i>OĞLUM</i>	51
<i>YOL-CU-LUK</i>	53
<i>KÜLÜ KARIŞTIRMAK</i>	56
<i>(Ç)AKIL-TAŞI</i>	58
<i>YARATMAK İÇİN YAŞAM-AK</i>	61
<i>KAYNAKÇA</i>	66

SUNU

Bu ekitaptaki çalışmaların her biri tam bağımsız ve gerçekten demokratiktir: Şu anlamdaki, her biri kendine özgüdür. Birinden diğerine kimi çağrışımlar olsa bile, her biri ayrı bir “dünya”dır. Şu anlamdaki, her yazı kendi kaderini bizzat kendisi tayin etti: Yani her biri kendini bizzat yarattı.

Ben sadece kalemi (burada bilgisayar demek gerekiyor) tuttum. Evet, bilgisaraya “çeken” benim, ama her yazı kendi harf, sözcük ve cümlelerini bizzat seçti ve kendi kendini sözcük sözcük, cümle cümle meydana getirdi. Arada bir “Şu sözcüğü şununla değiştir, şu cümleyi yeniden şöyle yazmak daha yerinde olacak” türünde uyarılarıyla uykularımdan uyandırdıkları bile oldu.

Ve her istediklerini yerine getirdim, her değişikliği aynen kabul ettim.

Bazen bir yazı başka birini çağırdı: Bir başkası da öbürünü. Sonra hepsi biraraya geldiler ve bu kitap oluştu. Neredeyse en doğal biçimde.

Biraraya gelen yazılar hemen sonra hep bir ağızdan “Bizi okuyuculara kavuşturun!”, “Bizi okuyucularla buluşturun!” sloganları atmaya başlayınca, bana arzularını yerine getirmekten başka yol kalmıyordu:

Ben de öyle yaptım.

Bundan sonrası artık sizinle onlar arasındaki söyleşiye kalıyor. Hepinize kolay gelsin. Ama lütfen tedbiri elden bırakmayınız: Çünkü bu yazılar “başka”. Biraz “tuhaf”.

M. ŞEHMUS GÜZEL

Orada, 21 Ağustos 2020.

YAŞAMAK

Yaşamayı unuttuk (mu?). Unutmamak: Unut-mamak.

Bilhassa gençlik yıllarımızda, onca koşturmaca, onca dur durmak bilmez git-geller içinde iyi yaşamak, zamandan/yaşamdan yararlanmak gerek.

Yaşamak: Yani yaşamın yanında karga gibi yürümekten beri durmak. Yaşamın yanında karga gibi yürümemek.

Sevilme ihtiyacı. Yabancılaşmadan. Yabancılamadan.

Ağlayamanlar için göz yaşı dökmek. Ağlayamanlar için ağlamak: Onların yerine. Bu da çünkü bir tür sevilme ihtiyacının dillendirilmesidir. Soğuklamasına. Ateşler içinde. Sinsice olmadan asla. Karanlık ve tozlu bir odanın yalnızlığında. Bütün önerilere, doktor reçetelerine ve “peçetelerine” karşın “geçmek” : Yaşamak ve yaratmak özgürlüğünün bütün olanaklarını sonuna kadar kullanarak.

Kalbin/kalbimizin her atışında yeniden yola çıkmak. Yeniden yürümek. Ütopyalarımızı/rüyalarımızı ihmal etmeden. Yürüyüşlerimize yeniden yeniden başlayabilmek. Morg Sokağında asla duraklamadan. Ölülerin yasını tutmayı asla alışkanlık biçimine döndürmeden.

Her an ve her seferinde ille yenilmek de gerekmiyor. Yenilgiler, her zaman, her maçta, bir tarafa veya öbür tarafa yazgılıdır. Ama yenilgi ille bir kültür de değildir: Ölünebilir belki. Ama her seferinde ille ölmek de şart olmayabilir. Evet ölüm de ille bir alışkanlık haline getirilmemeli.

Derimize yaz(ı)mak. Yazı: Kına yakmak: Çünkü bir anlamda derimize yazı yazmaktır: Kına yakmak.

Türkülerimizle ve türkülerimizde barışı aramak. Barışı yırlamak. Barışı söylemek: Yaşamalarda birarada olabilmek için. Trajedilere, dramlara ara vermek. Trajedileri, dramları temizlemek yaşamımızdan: Yıkamak yaşamımızı. Yaşamıklarımızı. Yaşamıkları.

Yok edilmişler. Yıkılmışlar. Köklerinden çekilip alınmışlar. Geçici yaşamların tiryakileri. Kimlik sarsıntısına uğramışlar: Sizin de yeniden ve yeniden yaşamaklara girmeniz. Yaşamaklara katılmanız.

Doğaya karışmak: Toprağa, denize, gökyüzüne, ağaçlara, ormanlara karışmaktır. Onlarla bütünleşmektir. Metin Alkınok'un dediği gibi:

“Yaşamak görevdir bu yangın yerinde/yaşamak insan kalarak”.

Benim hayatım senin yaşamın eder. Üstü bile kalır.

Yaşamak niçin “çile çekmek/çile doldurmak” olsun?

Yenilmişlerin bir daha bir daha yenilmeleri olası mı? Her yenilgi bir ders değil midir? Yaşamayı unutmamak. Yaşamı ihmal etmemek. Hayattan yenilgi alın(a)maz çünkü.

Evet gerçi insanlar, kadınlar ve erkekler, şimdi artık YAŞLI DOĞUYORLAR BELKI. Ve yaşamları sanki birer “porsük yaşam kııntısı’.

Belki masumiyetlerimiz öldüler. Ekilen tohumlar kuruyup, yitip gittiler. Ama umut hep hazır: Bekliyor. Can çekişen ateş aydınlatıyor yine de: Yorgun belki, ama kızıl ışıklarıyla ateş burada. Hızla akan, çağlayan ve heyecanla denizi arayan ÖZGÜR NEHIRLER, ÖZGÜR IRMAKLAR OLMAK.

A-Ş(A)K(A)

Aşk ile umutsuzlukla “çekmek” ayıp oluyor. Aşk, umut ve gelecekle “çekilmeli”. Aşk, umut ve gelecekle eş. Aşk, umut ve gelecekle ikiz kardeş.

“Şaşırır denizde yolunu gemi/ Boşuna bir liman arar/(...) Ölümdür yaşanan tek başına/ Aşk iki kişiliktir.” Şair Ataol Behramoğlu böyle diyor: “Aşk İki Kişiliktir” isimli şiirinde.

Kentlerin, limanların kasabaların getirip getirip yıgdıkları: Köpükler. Kent köpükleri. Dudaklarının tadı.

Gerçeği tanımıyorum. Tek tanışım aşk: Aşkın kölesi. Delirmek. Sadece delirmek/çıldırılmak: Başka eklenecek ne tek bir sözcük ne tek bir hareket.

Eşsiz bir mevsim. Eşsiz bir renk. Eşsiz bir biçim. Eşsiz bir incelik: Bu kız çocuğu bir harika: Göğüslerini ok niyetine kullanan “avcı/bitirim genç kızlar”. Am-cık: Tepeye kadar çık! Tavus kuşunu güya seyret. Sonra peşinden koşuyormuş gibi yap. Ve nihayet erkek arkadaşını (!?), ıslak çimlere ucuz bir havlu gibi yatır/ser, sırt üstü lütfen (!?), kendini de yüz üstü, O’nun üstüne ser: Onaltı yaşında aşk bu kadarlıktır işte! Tutku: Tutkal: Tut-kal! Hangi özveri? Özveri: Yüz veri: Yüz veri(yor)!

Aşk neye benziyor?: Birlikte balık tutmak olmasın? Birlikte balık yemek? Birbirlerini sevenler ille birlikte balık yiyorlar mı?

Delirmek/çıldırılmak estetik bir sorun biçiminde değerlendirilebilir mi? Değerlendirilebilir mi? Aşktan korkmak üzerine sanatsal bir yapıt örneğinin bir film oluşturulabilir mi? Bütün bir yaşam boyunca bir kadının arzusuna karşı koymak. Bütün bir yaşam boyunca hep aynı aşktan kaçmak: Evet, aşktan korkmak değil midir? Çocukken, delikanlılık çağında, orta yaşlıyken ve elbette yaşlıyken aynı arzudan kaçmak: Aşktan korkmak kısacası:

Peki yaşamın kendine özgü “parçalarında” aşkın kendini dayatmasını nasıl önleyeceksiniz? Nasıl önleyebiliriz? Aşkı bir ırmak kenarında yaşamak: İrmak, bizi hem baştan çıkarır, hem de akıp giden zamanın sembolü olsun.

HAREKETSİZ YOLCULUK/YOLA ÇIKMADAN YOLCULUK

AKIL/US (RAISON) yanında DUYGULARIMIZ (SENS) da var elbette. Sanatçıların, “delilik”, “delirme” anlarında ortaya çıkan duygular. Bilinenle, “hastalık” gibi değerlendirilen delilikten farklı:

Ody Saban’ın resim sanatını yaparken ki konu-munu anlatıyorum: Ody’ninki gerçeküstü veya gerçekaltı değil: Gerçekötesi veya gerçek yanıdır. Yeni tür bir “gerçeküstülük” isterseniz: Kaygı ve korkularımızın etkisiyle gerçeği “iğfal etmek”. Gerçekle tüm bağlar kopmamıştır (henüz). Varlıkları bozup, değiştirerek gerçekleştirmektir söz konusu olan. Kaygı veren, korkularımızı uyandıran/yeniden harekete geçiren resimler. Çocukluklarımızın hayaletleri: Fantomalar: Çizgiler resim oluyor. Resimler, tablo kenarlarında yeniden çizgiye dönüşüyor. Yazı oluyorlar. Ve ressam kendi dünyasını yaratıyor. Küçük desenlerle dolu ressamın kendi “dünyası”. Tablolar. Kanallarla, yollarla, dallarla birbirine bağlı desenler. Anılar. Korkular. Ressam bir süre sonra, kendisinin bile yaptıklarını “unuttuğunu” itiraf ediyor ve ekliyor:

“Çok inceleme yaptığım zaman ‘delirmeye’ başlıyorum”: İşte tam da budur, anlatmaya çalıştığım “an”a ulaştık! “Delirmek” an’ına!

Parça parça olmuş insanoğlu. Rüyalarımız ve kabuslarımızla yaşam birbirine kenetlenmiş. Hangisi daha gerçek? Nietzsche, yaşamı boyunca annesi ve kızkardeşinden kaçmak istedi. Ressam, sanatçı,

filozof ailesinin, ilk çocukluk ve ilk gençlik yıllarının peşini bırakmasını istiyor... Kaçmak aynı zamanda, kendimizle hesaplaşmaktır: Belki. Ve büyük olasılıklı sadece. Yeryüzüne niçin geliyoruz sorusunu sormaktır. Aynı zamanda.

Felsefe yapan duyularından uzaklaşamaz. Edebiyatçıların öncelikle ilgilendiği/ilgilenmek istediği duyular “dünyası” da felsefenin alanına girer. Rüya içinde rüya. İçselleştirmek duyusu. Görünmeyen ve doğurgan içsellik. Toplanmış, biraraya getirilmiş hafıza. Ortak hafıza. İnanılmaz/dayanılmaz bir “firar etmek” arzusu.

Heykeltıraş Françoise Giannesini'nin “dünyasına” şaşkınlıkla bakalım: Rüyası bir “göçebe” dünyasıdır bu: Başiboş, kaçmak yanlısı bir dünya. Sözcükler ve imajların akıntısına kapılmış, romansı anlatımlarla, çocukluk durumlarının karışımı/birleşimidir. Ailemsi anılarla, nereden kaldıkları, nasıl kaldıkları bilinmeyen bulanık, belli belirsiz insanlık anılarının karışımı. Tamamı sanatçının kendinden/özünden sulanan bir dünya. İmajlar karşısında durmaksızın hareketlilik. Kendi hafızasında yolculuk. Kendi “hayaletleri/fantomaları”/anıları ve daha bilmemneleriyle “karşılıklı konuşmalar”. “Yolculuklarımızı” kim düzenliyor. Kimler?

Sizi bu tür bir “yolculuğa” davet ediyorum: Hareket etmeyen, hareket halinde olmayan, hiçbir yere gitmeyen, masmavi bir gemide/otobüste/trende/uçakta hareketsiz bin bir yolculuğun paramparça olmuş anılarını birlikte “yaşamaya” davet ediyorum. Rüyası bir “göçebelik”. Rüyalarla beslenen bir “göçebelik”.

Işık, sanat eserlerinin “içinden” geliyor. Duyumlardan oluşan bloklar: Kİ DİLİN yerini alıyorlar. O kadar duygulanıyorum ki DİLİMİ tutamıyorum, DİLİMİ yutuyorum. Sesimi yitiriyorum. Kendimizin en derinliklerinden gelen kendiliklerimiz. Ortak bir DİL: ORTAK BİR DİL: DİL. Evet. Birçok “dünya” arasında asılı duran bu iç yolculuk. Yolculuğa çıkıldığında nasıl ORTAK BİR DİLE dönüşüyor? Dönüşür? İnsan sadece insanda yaşar:İlç yol.

İç maceralar sadece yolculuklarla başlarlar. “Uzağa yolculuk” aslında “kendi kendimiz içinde yolculuktan” başka bir şey değildir. Gizli, çok gizli, gizemli, çok gizemli bir “yolcu” ile...

Hafızanın yaraları.

Zamanın yara izleri.

Yeniden başlamların ya da sadece başlamların bilinmezliği/bilmecesi.

Yaratıcılığın gizemi.

Bütün doğuşların/yeniden doğuşların gün ağarması/tanı.

“Hafıza, yoklara/ortalarda görünmeyenlere baktığımız bir aynadır”. Ölenin/öldürülenin anısı yoktur sanılmasın: ÖLENİN ANISINI/ORTAK DEFTERDE YAKINLARI SAKLAR/YAŞATIR. Ortak hafıza, ortak defterin somutlaşmadan soyutlaşmaya geçtiği andır. Bütünüdür. Saklanmış, bozulmaz bir biçimde birarada tutulmasıdır: Geçenleri...

Geçenleri seyrediyorum: Ve bir kez de ben diğerleri gibi geçiyorum. Acaba beni de seyrediyorlar mı?

Dağların, yüce dağların ulaşılmaz tepelerini seyreyliyorum. Şaşkınlıkla seyrediyorum. Şaşırıyorum: Karlı manzaralara bakarak. 12-14 yaşlarındayım. Gerçek bir tutku doğuyor iç derinliklerimde, (k)alıcı: O yüce dağlar. Aşılmaz dağlar. Benim ülkemin dağları. Yürümek. Tırmanmak. Seyrelemek. Yeniden yürümek. Yeniden tırmanmak...

Renklerle kuşanmış, nefes kesen bir “dünya”. İç dünyam. Güzelliklerini kuşanmış her bir yandan.

Sürekli/her zaman bakmak için antrenman yapmalıyız. Bilinçle bilinçaltı arasında salıncakta salınır gibi. Bir tür dans gibi:

Geçen bir geçici.

Gerçek bilinç: Tanımak, içerden, iç dünyalarımızdan, en derinden gelendir.

En akıllı olan, bilmediğini bilendir.

BİR YALNIZLIKTIR BUKENT/BAŞKENT

Ah! Bu Paris, rüküş-kent, aynı zamanda başkent, bir yalnızlıklar kentidir.

Paris'te değişik yaşantılar, yaşam biçimleri, değişik konumlar yanyanadır. Birbirlerine paralel çizerler: Kesişenleri enderdir... Ama hiç kesişmezler diye de bir kural yoktur...

Paris'e gelinip, kalınırsa, Paris'e "benim Paris'im" denebilir artık: Sadece bu durumda.

Paris paylaşılmaz.

Paris bir yalnızlıktır: Bir kara mizah yazısıdır, derin yalnızlıklarında.

Ve onca yıl içinde gizliliklerle/derinliklerle içli dışlı, güzel ve çirkini içinde, tadılır bu kent.

Acılı, tatlılı: Yalnızlıkların, Cumartesi gecelerini ağırlıkları altında erittikleri günlere tanık. O Cumartesi geceleri ki, Paris, istisnasız, "bayramlıklarını" takar takıştırır: Ağlayan çocuklarının sesini duymaz yaşlı rüküş. Ve eğlence alanlarını dolduran bu kenttir işte.

Paris'in değişik "isimleri" vardır:

Işık-kent diyenler az değildir: Işııl başkent, aydınlatılan cadde, bulvar, meydan ve sokaklarıyla... Rivayet edilir.

Paris'in nabzı metroda atar: Bu ayrı bir konudur: Bilinen. Ve bilene mutlaka....

Paris'te Yılmaz Güney'in cafeleri vardır: İnsan Yılmaz Güney isimli kitabımda yazılı (Kaynak Yayınları, İstanbul): Meraklılarına duyurulur.

Paris hem yakındır size, içindeyseniz. Hem de uzak: İçinde olsanız bile.

Karmakarışiktır isterseniz. Apaçık ve basittir istenince: Artık bu size, ne yapmak istediğinize, hangi "havalarda" olduğunuza bağlı bir "ruh halidir": Paris'le ilişkisi olmayan.

Her şeyi o zaman ne Paris'ten beklemek gerekiyor. Ne de her şeyi Paris'le açıklamak. Yola devam etmek.

Paris o zaman binbir benzerinin aynısı koskocaman boğucu bir metro-poldur. Bir megapol. Bir mega-pol... Çocuklarını bile ezip geçen bir buldozer. Dünyakent. Başabelakent.

Hele bir de yabancıları, göçmenleri, gelip-kalanları, gelip-geçenleri olmasa: Çekilir mi bu kent? Bu burjuvakent: Kendini beğenmiş, böbürlenmeyi meslek edinmiş kent:

Ama ne olursa olsun; bu kent, çok eskilerden bu yana, adının “defterlere” Lutece diye yazıldığı zamanlardan beri, yabancıları bağrına basmayı da bilmiştir. Bu alanda dün olduğu gibi bugün de yapması gereken pek çok şey var mutlaka: Öncelikle HOŞGÖRÜ VE DAHA ÇOK HOŞGÖRÜ.

Bugün bir bulvar üzerinde yürürken, yarı Türkçe yarı Fransızca tümceler duymak olası: “Dur oğlum, attends, attends!” diyerek küçük oğluna doğru seslenen ve koşturan bir anayı veya bir babayı görmek şaşırtmaz: Çünkü geçen zaman içinde herkes evet herkes, kendini kabul ettirmenin yollarını buldu. Paris evet kozmopolit bir kentti ve öyle gelişti: Paris, çok halklıdır, çok dillidir, çok kültürlüdür. Ve elbette pek çok renklidir. Hoşgörülü olması biraz da bunun içindir: Başka türlü nasıl olsun? Çok Kül-Türlü-Lük böyle inşa ediliyor bu kentte. İsyankentte.

Paris hem seyreden, hem seyredilen bir kenttir: Paris Seyirkenttir kısacası: Bütün rehberleriniz aynı kanıda olmasa bile: Bir ucundan öbürüne binbir seyirlik, binbir seyir: Ve siz de içinde: Hem seyirci, hem seyredilensiniz: Daha ne olsun?

SOKAKTAKİLER/KADINLAR VE DİĞERLERİ

20 Mart 1997’de Fransa’nın en büyük derdi Loto’da kimin kazanacağı: Dile kolay 150 milyar Frank var “torbada”. Ve kazanan nihayet belli oldu: 50 Franklık bir bilet almış olan şanslı: Adam, varlıklarını bile unuttuğu teyze çocuklarının, amca ve dayılarının çıkagelmesi olasılığından korktuğu için olmalı, adını gizli tutmayı yeğledi. Tedbir tedbirdir.

20 Mart 1997 tarihli Le Parisien’de gözüme çarpıyor: Paris-Saint-Germain futbol takımının becerikli oyuncularından biri gazeteye verdiği söyleşisinde, eşi için aynen şunları söylüyor: “Dengem için o çok önemlidir.” (Fransızca bilenler için, aynen: “Elle est tres importante pour mon equilibre.”) “Denge” meselesinde kadınların belirleyiciliğini ne kadar basitçe aktarıyor...

Öğlen saatlerinde varıyorum Cretéil’e : Kadın Filmleri Festivali için Centre Commercial’dan geçerken “Chez Paul”den bir sandviç alıp, ayaküstü atıştırıyorum. Pascale’in söylediğine göre, “en iyi sandviçler burada.” Sandviçten sonra yolum üzerindeki supermarket bakkaldan iki elma ve iki muz alıyorum. Tam kasaya yaklaşırken arkamdaki kadın dikkatimi çekiyor: Ben bu kadını bir yerden tanıyorum: Evet tak diye anımsıyorum. Bu Pascale’in sekreteri sevimli bayan. Daha geçenlerde L’Humanité Şenliği’nde karşılaşmıştık. Kız kardeşiyle birlikteydi. Ne haberler diye başlıyor: O, havuçlarının parasını ödüyor. Ben meyvelerin. Bakkalın önünde söyleşiyoruz. O haftaki Télérama dergisinin kapağında söz ediyorum: “Marks le retour” kapaktan aynen veriliyor diye: Marks geri dönüyor. İçeriğini de anlatıyorum biraz. Seviniyor:

“Televizyonum olmadığı için Telerama almıyorum” diyor. Bu bir parça züppelik oluyor ama Marx’ın hatırı var. Neyse ne, Marx’ın selamını yine de aktarıyorum.

O sırada yanımızdan Rusya Federasyonu filmlerinden Kira Muratova’nın Üç Hikaye filminin senaryo yazarlarından ve filmdeki hikayelerden birinde oynayan Renata Litvinova geçiyor. Merhabalaşıyoruz. Elisabeth, “Ne güzellik bu böyle” diyor. Rus güzeli diyorum. Renata’nın acelesi var: Paris’e iniyor çünkü. Birkaç günü daha var ve Paris’te kalan zamanını istediği gibi değerlendirmek niyetinde: Sinema salonlarında değil. Bu belli.

Elisabeth’le iki satır daha konuşup ayrılıyoruz. Ayrılırken güzelim kırmızı elmalarımın birini ısrarla O’na veriyorum: Ne olursun ye ve biraz da keyfine bak diyorum. Ayrılıyoruz.

Centre Commercial’dan tam çıkarken, dün akşam üzeri dikkatimi çeken, bakiştığımız ve karşılıklı tebessümleştığımız genç kadınla yine karşılaşıyoruz: Heykel gibi dikilen bu genç bayan La Rue isimli ve yersiz-yurtsuzların dertlerini anlatan derginin satıcısı. Tahmin ettiğim senaryoyu doğrulamak için yaklaşıyorum ve merhaba dedikten sonra konuşuyoruz: Evet, O da Romanyalı. Bu tür pek çok genç bayan ve bir miktar da genç erkek süpermarketler ve postaneler önünde sabahtan akşama dimdik dikiliyorlar. Birkaç gazete/dergi satıyorlar. Ve sonra akşam birileri gelip onları topluyor. Derginin sorumluları olmalı: Aynı tipler ertesi sabah onları yeniden getiriyor ve aynı macera başlıyor. Bütün gün aynı noktada tıp oynar gibi: Ne bir hareket. Ne bir kıpırtı. Dimdik ayakta: Sabahtan akşama. Sanki borçları var birilerine ve onu

ödüyorlar. Bu kadar ciddiyet hapisane gardiyanlarında vardır bir de. Neyse o genç bayanla konuşuyoruz:

“Evet, Romanyalıyım” diyor.

“Bu iyi mi kötü mü?” diye soruyor.

“Bilmem” diyorum. “Ne kadar zaman için Fransa’ya geldiniz?”:

“Üç ay Fransa'da kalacağım” diyor.

Ya sonra?

Romanya, Fransızca’nın en yaygın konuşulduğu ülkelerden biri. Öteden beri bu ülkede Fransa kültürünün etkisi var. Bu yöntemle epey genç Fransa’ya getiriliyor: Böylece bir yandan Fransızca’yı tatbikata koyabiliyorlar. Hem de Fransa dönüşlerinde mutlaka Fransa’nın ne kadar zengin, “Fransızların ne kaar cömert” olduğunu anlatıyorlardır. Fransa’nın karşılıksız reklamı. Romanyalı genç bayana verdiği bilgiler için teşekkür ediyorum ve iki muzumdan birini lütfen kabul etmesini rica ediyorum. Teşekkür ederek alıyor. Ayrılıyor.

Kalan bir elmamı ve bir muzumu yiyerek yürüyorum. Önüme ilk çıkan cafeye giriyorum. Böylece, bir sandviç, bir elma, bir muzla

öğlen yemeğini yemiş gibi, bir kahve içip bu işi bağlamak istiyorum. Çünkü öğleden sonra izlenecek birçok film var: Öyle oturup bir veya iki saatimi yemekle yitiremem. Cafeye giriyorum. Ama girer girmez pişman oluyorum. Ama artık çok geç: Bir kahve diyorum. Ama küçücük dünyalarında bu insan(cık)ları rahatsız ettiğim, bana hemen yönettikleri “okları”ndan belli. “Festivalcilere” bozuldukları da çok belli: Günlük, tarihi, alışılmış ve mışıl mışıl yaşamlarında “yabancılara” yer yok! Yüzlerine bakınca benim de uykum geliyor: Hop Baba, tezahürata ihtiyaç yok! Kahvem “çok hızlı tren” (TGV) vitesiyle içiyorum/bir yudumda dipliyorum. Ve hızla vınıyorum: Rahatsız ettiğim insan(cık)lar rahatlıyorlar, ben de: Rahat! Of! Bu da böyle bir anlık an(ı) .

SESİ DUVARLARIN ÖTESİNE TAŞIMAK

Jean-Paul Sartre ile Michel Foucault arasındaki ilişkiyi/etkileşimleri, en iyi biçimde, her iki filozofu da çok iyi tanıyan üçüncü bir filozof anlatabilirdi: Bayan filozof Jeannette Colombel bu işi hakkıyla yapıyor:

Michel Foucault, *La clarté de la mort* (Michel Foucault, Ölümün aydınlığı) isimli yapıtında.

Foucault gibi, bir sözcüğün çevrisi için bazen bir gün geçiren/düşünen bir filozofun yapıtlarını kim vurduya getirip çevirenlere bu yeni yapıtın çevirisini bu işi bilenlere bırakmalarını şimdiden duyurmalı. Hem Satre'ı hem Foucault'yu iyi "bilen", iyi "taniyan" birinin çevirmesi umuduyla.

Odile Jacob Yayınlarının okuucuya sunduğu kitabında, bayan filozof Foucault "felsefesine" ve "yapıtına" yeni bir açıklama getiriyor. Yeni bir yaklaşım sunuyor:

Filozofun düşüncesini, O'nun ve bizim "zamanımızın" en önemli sorunlarıyla, yani "dışlamayla/dışlanmayla", "karşılıklı rekabetlerle/yarışlarla", "etnik/ulusal çatışmalarla", AIDS (SİDA) ile ve diğerleriyle "yüzleştiriyor", "karşılaştırıyor", "çatıştırıyor".

“Angaje filozof”, “angaje aydın” deyince, 1960’lardan itibaren en bilinen örnek Sartre’dır:

Herkes artık, O’nun, elinde La Cause du Peuple (Halkın Davası) gazetesi, Renault’nun Boulogne-Billancourt fabrikası önünde çekilmiş fotosunu en az bir kez görmüştür.

En olmayacak, kazanılamayacak, hatta kimi kez önceden yitirilmiş bütün “kavgaların” bir numaralı militanıdır Sartre. Zaten kavga ille bizim zamanımızda kazanılacak, ille biz meyvelerini yiyeceğiz diye verilmez.

Sartre’dan sonra, bazen O’nunla birlikte, “angaje filozof” olarak Foucault anılmaya değer. Örneğin evlerinden atılmak istenen göçmen işçilerin yanındadır(lar). Foucault her türlü “azınlıkların” kavga yoldaşdır...

Foucault, 1970’lerde “tutuklu ve mahkumların” durum ve konumlarını kamuoyuna yansıtmak için kollarını sıvar: GIP (Hapishaneler Üzerine Bilgilendirme Grubu) bu vesileyle kurulur. Amaç mahkumlara söz vermektir. Onları konuşurmaktır. Konuştuklarını yansıtmaktır. Bu çalışma ve dinleme grubu içinde Foucault birçok aydınla birlikte. Avukatlarla da. Onlardan en tanınanlardan, Henri Leclerc, Un Combat Pour La Justice (Adalet İçin Bir Mücadele) isimli kitabında, Foucault’nun “militan çalışmasını” hayranlıkla anlatıyor. Filozofun Surveiller et Punir (İzlemek ve Cezalandırmak) isimli yapıtının kendisini nasıl etkilediğini, yapıtın hapishane “olgununu” çözdüğünü de.

Hapishaneden hareketle “ceza düzenini irdelemek olasıydı” artık. Hapishaneyi anlamak gerekiyor toplumu sorgulayabilmek/anlamak için. Hapishanede kurulan düzen öyle bir düzen ki, mahkumun gözleyen/izleyen olmadan bile, izlendiğini/gözlendiğini duyumsaması amaçlanır. Böyle bir düzen içindekilerin sesini duyurmak birincil derecede önem kazanır: Seslerini duvarların ötesine taşımak. Duvarlar arasında başkaldırmak. Duvarları “yıkma”.

Eyleme geçmek ve eylemi üzerine düşünmek: Foucault felsefesinin temellerinden birincisidir. GIP bugün Foucault’nun yoldaşlarınca OIP (Hapishaneler Uluslararası Observatuarı) adı altında sürdürülüyor. Özellikle “adli” suçluların durumu ve hapishanelerdeki koşullar düzenli bir biçimde izleniyor. Her yıl bir rapor yayınlanıyor. Başka yoldaşları ise AİDES isimli dernek bünyesinde AIDS (SİDA) hastalarıyla ilgilenmeyi sürdürüyorlar.

Aydınların angajmanı (Fransızcası: Engagement. Türkçesi olarak atılım/gönüllü yazılım önerilebilir) böylece toplumun “kenarında” bırakılmak istenen/dışlanmış kesimlere/”azınlıklara” yöneliyor. Bu tür atılım/gönüllü yazılımlar aydınlara herhangi bir “madalya” veya “takdir” getirmez. Kimi “dedikodulara”, dertlere yol açması ise cabasıdır.

İşte Foucault’nun angaje filozof olarak Fransa toplumuna, aydın mücadelesine bıraktığı miras/gösterdiği yolun devamı.

Doğuştan isyancı, her zaman karşı koyucu, “kendisi olmak istemeyen”, “kimliksizlik”/”sans visage”/”yüzsüz”lük yanlısı, “kendimin çözülmesiyle ancak öbürü olabilirime giden yola koyulabilirim” diyen filozof, her türlü “kimlik arayışının dışlama ile ikiz kardeş olmak zorunda kalmasından” korktu. Din ve dincilerden nefret etti. 1940’ların sonu ve 1950’lerin başında Fransız Komünist Partisi üyesiydi. Sadece felsefeye değil, tarihe, insanbilimine, toplumbilimine de yeni bir bakış getirdi. Arşiv kullanımında “devrim” yaptı demek abartma olmaz:

Arkadaşı filozof Paul Veyne’in Comment on écrit L’Histoire? Foucault revolutionne L’Histoire (Tarih nasıl yazılır? Foucault tarihi kökünden değiştiriyor) kitabı bu konuda bir göstergedir.

Bir başka tarihçi, bayan Arlette Farge, tarih çalışmalarında “Foucault’ya borcu’ndan söz ediyor. Borçlu olan sadece o değildir.

Foucault’ya göre felsefi düşünce “bilineni meşrulaştırmak için” değil, başka türlü nasıl ve nereye kadar düşünülebileceğini bilmek” için araştırmaya yönelik sürekli ve düzenli çaba ve girişimi teşvik etmek amacına yöneliktir.

Foucault'nun felsefesi, kendi deyişiyile, bir “cheminement” (yol alma) ve bir “pietinement” (yerinde sayma)dir.

Bu felsefe duraksamalar/tereddütler, endişeler, çekinceler yüklüdür. Ve “bilmek uygulaması” olarak yaklaşılmayı gerektiriyor.

Foucault'nun yapıtına/eserine/felsefesine, “açıklayıcı yöntemleri” uygulamak zamanı geldi diyenler var: Yani, kendisinin bizzat incelediği şeylere/çalışma konularına uyguladığı genealogie (soy, soy kütüğü) ve interpretation (açıklama, yorumlama): Yani “gerçek oyunları”na.

ŞENLİK SÜRÜYOR

21 ve 22 Nisan 1998'de İLKBAHAR ve SICAKLIK birdenbire çıkageldiler: Birlikte. Habersiz.

“Yeniden gelen kış”tan gınalardayken: Yaşam kendi kendini uyandırıyor: Bahar geldi, çocuklar koşturuyorlar. Bahar geldi ağaçlar sevinçli: Belli oluyor: Tomurcuklanan gelecekte/gençliklerde.

Cemre önce havaya düştü. Sonra karaya. En sonundaysa suya.

Acaba böyle miydi zamanlama/sıralama? Emin değilim. Ve anama sormak isterdim: Çünkü doğrusunu sadece o bilir. Yanlışım varsa sadece o düzeltebilir çünkü.

Güneş aydınlatıyor: Işıkları henüz daha yumuşak.

Manzaralar resmi geçitte: Gökyüzü renkten renge giriyor. Yaz aylarının göz kamaştırıcı, göz kamaştırıcı ne demek köreden ışıklarına daha zaman varken manzaralardan ve renklerden yararlanmalı: Kızılın binbir ahenk içinde mora ve siyaha dönüşmesini izlemek: Vakit var(ken)...

Balkonda çiçekler açtı/açıyor: Eski çiçeklerin yanında yenileri var: 21 Mart'tan bu yana. Kuşlar başka çiçeklerden, başka yörelerden, başka coğrafyalardan topladıklarını, biriktirdiklerini getirip getirip yerleştiriyorlar: "Bunlardan sizde de bulunsun" dercesine: Çünkü onlar da ilkbahar hazırlığındalar.

İşte bu nedenle "la nature morte" yerine "la nature va"yı önermek istiyorum: Doğa ölmez, ölen doğa asla söz konusu olamaz: Doğa sürekli devinim halinde çünkü.

Doğa hep uyanık çünkü. Elbette doğaya yakınlık derecesine bağlı bu: Ve doğayla anlaşmalı olarak darbeyi nereye vuracağını da bilmek gerek: Doğanın uyanması için. Bunu en iyi Doğa'da ve Doğu'da bilirler: Diyar-ı Bekir'in, Siirt'in, Kütahya'nın, Adapazarı'nın, Buca'nın bağevlerine ve dağevlerine bir sorun, göreceksiniz.

O zaman "Şimdi kalk da kıymetini anla!" demek olası.

Doğanın uyanmasıyla, doğanın yardımıyla yenileşmeler sürüyor: Sürecek.

Bu güzelim yenileşmelerin kullanılması da gerekiyor: Burada veya başka bir mekanda. Sonuna kadar yenileşmek ve yenileştirmeleri en uygun bir biçimde kullanmak: Değerlendirmek anlamında.

Hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlar

yaşamak isteyenler

yaşadıklarını sananlar

Hep bana hep bana diyenler

yaşamınız bir metro saniyesiyle sınırlı:

Geçip giden. Geçip gidecek.

Evet doğa festivali/şenliği sürüyor: Çünkü doğa uyandı ve yaşama yeni bir ivme kazandırdı: Yaşam kendi yaşamını yaşayacak.

Ve neresinden bakılırsa bakılınsın, nasıl bakılırsa bakılınsın Paris hep Paris, her zaman Paris olarak kalacaktır. Yazgısı böyle: Kanunları/kuranları/yönetenleri böyle istiyor, böyle emir verdiler/böyle emir veriyorlar: Ama ne biz, ne de başka mekanlar aynı kalmak zorundayız: Çünkü yaşam kendi yaşamını yaşamaya ve sürdürmeye kararlı.

GÜÇ: “İZ”

Umutları çalınmış, gençliğine el konulmuş bir yaşam. Ağır.

Çökmüş insanlar, kadınlar ve erkekler, istasyonu: Bitikköy.

Tahta ağaç. Kuru yaprak.

Kıyırık bir hayat (yaşam değil!). Ağır bir dünya : Kaldırıl(a)maz.

Unutulmaya yüz tutmak. Gitmeye/“gitmeye” el açmak.

Üzücü ezgilerin burukluğu: Ama maalesef aynen böyle: Üzücü evet. Ama aynen bu. Aynen böyle.

Göz kamaştırıcı bir gerçekçilik, eşsiz bir gerçekçilik. Olağanüstü bir gerçek. Çok gecikmeden. Ne olur. Kestirme bir sevda. Hevesli. Bu, çok belli.

Yumuşak geçişler.

Kayıp veriliyor. Kayıp ilanları da. Yıkılanlar. Yıkılmışlar. Yıkılış nedenlerini açıklamada aciz. Yıkılmışların/yenilmişlerin bir daha

bir daha yenilmeleri: Pes doğrusu! Her yenilgi hani “yeni bir ders”di?!

Pılını pırtını toplayıp yollanmak: Bir daha asla geri dönmek üzere. Yaraşır: Yaraşır!

Geleceği olmayan, gençliğini geçmişinde unutmuş, rüyaların/ütopyaların ihanete uğratıldığı bir yaşam. Yollarda git-gellerle, gidip-gel(e)memelerle tüketilen yaşam(lar). Yolun sonunda SON yazmaz/yazmıyor: ÖLÜM VAR YOLUN SONUNDA: ÖLÜM: Yolculuk çünkü buraya kadar.

Ama bir dakika: Vagonları boşaltmayınız hemen! Ne olur!

Atalarımızdan, ana-babalarımızdan kalanları anımsamak. Onların yaşadıklarını bizzat yaşamış gibi yeniden yeniden anımsamak. Onların yaşadıklarını bizzat yaşamış gibi yeniden yeniden hatırlamak. Direnmek: Dirençde, direnmede yenilme olasılığı da vardır: Kimi zaman, her zaman. Diyerek direnmemek de olmaz. Asla!

Güç, çünkü iktidarda. Ne “güzel vücut”ta, ne “güzel yüz”de ne de “güzel gözler”de. Güç sözcükler(imiz)de: Beyaz kağıtlar üzerine sıralamalarda. Bıraktığımız “iz”(ler)de. İzlerinize sahip çıkınız. Sahip!

PARİS-SİNOŞ

Fransa Paris'e bakıyor. Paris New-York'a, Manhattan'a. Sinema dünyasında. Dünyada.

Kaç filme konu oldu Paris? Bilinmez. Fransalı yönetmenlerin yaptıklarını, Paris üzerine çektiklerini anlatmak olası bile değil: Marcel Carne en bilineni. Ama daha birçoğu var...

"Nouvelle Vague"ın ("Yeni Dalga"nın) amblemi, bayrağı Jean-Luc Godard'ın 1960 tarihli A Bout de Souffle isimli filmi bu konuda her halde birçok bakımdan üstünde durulması gereken yapıtıdır: Çekimi, montajı, seslendirmesi, toplumsal değerlendirilmesi, döneminin Paris'inin ve özellikle Champs Elysees'inin ve gençlerinin aynası olması açılarından... Bu film aynı zamanda Paris'e yazılmış bir şiirdir: Notre-Dame Katedrali, Saint-Michel, Montparnasse ve ünlü cafeleri La Coupole ile Le Select bunun için gösteriliyorlar: Godard kentine ve kendi gençliğine borcunu ödüyor, gelecek için izlerini bırakıyor: Hem kendinin ve kuşağının, dönemin gençlerinin, hem de yapılarının ve alışkanlıklarının, gezmeye dolaşmaya, avareliğe çağrı yapması bakımından da.

Bu filmde Jean-Paul Belmondo sabah kahvaltısında sadece süt içer: Yıllar sonra Luc Besson, ABD'de geçen ve tümüyle "yabancı" filminde kahramanına, Leon'a sürekli biçimde sadece süt içerir: Bu "ustaya" bir tür göz kırpmaktır.

Paris sadece Fransalı sinemacıların ilgisini çekmedi. Birçok yabancı yönetmen de filmlerinde Paris'e "rol" verdiler:

Hemen akla Wim Wenders geliyor: Birçok filminde Paris başrolde. Bu arada ABD'de çektiği filmlerinden Paris-Teksas isimli olanıyla ABD'lilerin Paris'e hayranlığını dile getirdi: Öteden beri Paris ABD'li sinemacıları hatta bütün ABD'lileri büyüledi/büyülüyor. ABD'deki Teksas devletinde küçük bir köyün/kasabanın adının Paris olması herhalde bir raslantı olamaz. Wenders işte bunu da vurgulamak istedi, bunu da anlattı/anlatıyor...

Paris'e aşık ABD'li sinemacılarından biri Robert Altman'dır:

Robert Altman: Short Cuts (Kısa Kesilmişler. Yaşamdan Alıntılar) ile Venedik Film Şenliği'nde "Altın Aslan" ödülünü aldıktan sonra 1994'de Paris'te Pret-a-Porter (Hazır Giyim) filmini çekti. Birçok Fransız ve Amerikalı oyuncuyla : Kim Basinger, Michel Blanc ve daha kırk kadar oyuncu: "Bir Kadın Bir Erkek" filminin unutulmaz ismi Anouk Aimee modacı Sonia Rykiel'den esinlenen bir kişiliği canlandırdı. Moda "dünyası"nın başka büyük bir "dame"ını ise Lauren Bacal üstlendi.

1970'de M.A.S.H. ile orduyu ve savaş mekanizmasını, 1992'de The Player (oyuncu) ile Hollywood ve çevresini ti'ye alan Altman bu filminde moda dünyasının her türlü üç kağıtçılıklarını, çirkinliklerini, top-modellerin aç gözlülüğünü ve moda ile yol açılan manipülasyonları, hokkabazlıkları anlatıyor.

Filmin afişlerinde çırılçıplak üç mankenin varlığı kimi tutucu Fransa kentlerinde, afişlerin yasaklanmaları için bahane oluşturdu. Bu da

işin “öbür yüzü”: En “İleri” havalardaki Fransa'da geçmişten kalan/gelen bu tür tavırlar da eksik değildir.

Moda defileleri her “ moda mevsimi”nde Paris’te düzenlenir. Mankenler bazen bir günde üç ayrı defileye koştururlar. Ama moda evlerinin asıl alıcıları “müslüman dünyasının”, bilhassa “yakındoğunun petrol zengini” eğemenleridirler. Bütün Paris modacıları “Körfez Savaşı” çıktığında az daha küçük ve büyük dillerini yutuyorlardı: “Ekmek kapımız kapanıyor” diyerek. Çünkü yıllık satışlarının en büyük kısmı Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri ve benzerlerine...

Paris elbette bu sevgi ve ilginin altında kalmıyor/kalmadı: Birçok film şenliğine ev sahipliği yapıyor: Bu arada birinin adı da “Paris Film Festivali”dir. Bu şenlik vesilesiyle bakarsınız Champs-Elysees’inin ismi “Avenue de Cinema” biçiminde değiştirilmiş: Şenlik boyunca.

Ayrıca bu kent, başkent, sinema hayranıdır: Haftada yaklaşık ortalama üç yüz kadar film gösterime girer Paris’te. Günlük ortalama seyirci sayısı 70 bin kadardır.

Aslına bakarsanız Paris tümüyle bir sinema şenliğidir: Film stüdyoları ve bazen sokakta bile karşınıza çıkabilecek film çekimleriyle.

Paris bir “açık hava sinemasıdır” desem yeridir: Nitekim son yıllarda kimi meydanlarda, parklarda açık hava sinemaları da kuruluyor: Yaz aylarında özellikle. İyi de oluyor: Çünkü böylece Parisliler Paris’te bile bir gökyüzü bulunduğunu farkedebiliyorlar: Sinema sayesinde: Hiç de azımsanacak bir katkı değil (!)

Bunları Paris Kitab’ı yazmaz: Fransa’ya Fransız malı aynanın içinden bakmak gerek: Anı, Kültür, Coğrafya, Tarih, Siyasetbilmi, Sosyoloji, Din, Felsefe kokan aynalardan.

Fel-s-EVE

“Bunca zamandır ne yaptın? Nerelerdeydin?”

“Erkenden yattım.”

Sergio Leon'un “*Il Etait Une Fois en Amerique*” (Bir Zamanlar Amerika'da) isimli filminde, filmin kahramanı rolündeki Robert de Niro, böyle bir soruya böyle bir yanıt verir. Elbette bunun Proust’dan aktarıldığını bir dipnotta belirtmez: Filmin karelerinde dipnota yer yoktur çünkü.

1999 Cannes Film Festivalinde L’Humanité (İnsanlık) isimli yapıtıyla “Juri Özel Ödülü”nü alan yönetmen Bruno Dumont bakın neler diyor:

“Felsefenin bana öğrettiği tek şey şudur: Vücut (“le corps”) birincildir. Filmimdeki polis (adı: evlere şenlik, binbir çağrışıma açık: Pharaon Winter: Firavun Kış Uykusuna Yatmış gibi çevrilebilir) konuşmuyor, hiçbir şey söylemiyor ama O’nu ağlarken gösteriyorum/görüyoruz. İşte bu kadar. Sinemada sadece vücudu göstermek olanağını buluyoruz. Seyirci düşünceyi taşıyabilir. Film düşünmüyor, düşünmek için olanak sağlıyor.”

Bruno Dumont'un bir söyleşisinde söylediklerini çevirmek yetmiyor, özüne inebilmek için, Fransızcasını olduğu gibi aktarmak da şart:

“S'il ya une chose que la philosophie m'a fait comprendre c'est que le corps est premier. Dans L'Humanité, Pharon Winter ne dit rien, on le voit pleurer, c'est tout. Le cinema donne la possibilite de se borner au corps. C'est le spectateur qui apporte l'esprit. Le film ne pense pas, il donne à penser.”

Sinema ile felsefe, sinema ile düşün/düşünce arasında bağlar eskilere iner. Çıkar. Ve günümüze kadar gelir: Gelecekte sürmek amacıyla.

Yaşamın görevi mutlaka onurlu olmaktır. Onurlu olmak, sözünü/verilen sözünü tutmak. Yaşamla hoşgörülü olmayı ihmal etmeden: Dinlemek ve asla sürekli yargılayıcı durumunda olmamak. Yaşamla hoşgörülü olmak çünkü “öbürünü” anlamak/huşgörmek demektir.

Şartlanmamak yaşamda.

Şartlanmanın şartlandırılan tarafından dışlanması/uzaklaştırılması olası mı?

Uzaklaştırılması: Uzaklara itilmesi: O uzaklar ki orada ölüler ölü pozu kesmiyorlar, ölüler gerçekten ölüyorlar. “Şehitlik” edebiyatı yapmadan: “Şehitlik mertebesine” çıkarılmadan.

Çünkü akıllı olmak için ille “şehit” olmak gerekmiyor.

Fel-s-eve evet. Fels-efe.

ÇO-CUK

Çocukluğumuzun yasını tutmak zorunda mıyız? Çocukluğumuzun limanından/rıhtımından yola çıkardığımız gençliğim(iz) Haydarpaşa Gar'ına yalnız varmadı. Yalnız varamazdı. Ama Ankara'dan Paris'e yola çıktığında, gençliğim(iz), olgunluğunun artık kendi kendisiyle başbaşaydı. Kendi kendisiyle bir yaşam: Yaşam içinde. Kaçınıl(a)maz bir biçimde: Özgürlük, daha çok özgürlük arayışında/arayış(lar)ında, çünkü bir gün veya başka bir gün mutlaka kendi kendisiyle kalmak yazılıdır: Kitaplarda.

Denizler bilirler: Denizler: "Ana deniz". Doğum yerim deniz. Eksik ana. Yoksul ana. Yok ana. Sahiplenen, sahiplenen ve sıkıp boğan ana. Mère absente. Mère abusive. Mère possessive. Hepsi A-NA.

Çocukluğumuzun bize armağanı saflığımız, tertemizliğimiz uçup gitti mi? Neden? Nereye? Nasıl?

Gençliğimizin bize kazandırdığı ütopyalarımızın "cenneti" yitti mi? Ütopyalarımızın cennetinde artık kendi kendimizle yalnız mıyız?

Yazmak, yazmak ve yine yazmak: Sessizliğin/suskunluğun/yapayalnızlığın duvarını kırabilir mi? Denemek de yarar var mutlaka.

Yazmak, kelimelerle bilmeceleri çözmek değilse, nedir? Kelimelerin müziğinde kendini bulmak. Bulunan kendini dillendirmek. Bittikleri iddia edilen ütopyaları taşımak: TAŞIM-AK çünkü.

Anlamadan inanmak mümkün değil çünkü. Anlamadan sahiplenmek olası değil asla.

Görmeden algılamak değil asla: Onun için olmalı: Görmeye sunmak. Anlaşılmasını sağlamak için yazmak/göstermek.

Bilinmeyen yönlere gitmek, bilmeden gitmeye hiç benzemez çünkü.

AD VE AN

Paris'te, büyük olasılıkla benzer başka kentlerde olduğu gibi, her metro istasyonu ismi tarihi bir kişiliği, tarihi bir mekanı ve bir anı veya anıyı çağrıştırmak için seçilmiştir. Doğrudan doğruya tarihi bir kişinin, bir mekanın, bir anının adı da olabilir elbette: Evet metro istasyonlarının isimleri ortak hafıza(mız)da belli belirsiz yer almış bir TARİHİ yaşatır/yaşatıyor/yaşatabilir.

Ama birçok metro yolcusu "bakmadan geçebilir": Bunun farkında olmayabilir. İsmi bilmediği/duymadığı, resmini/cismini görmediği insanlar, mekanlar, an(ı)lar hakkında nasıl bilgi sahibi olunabilir? Nasıl öğrenilebilir? İşin "kolayı" var:

Metro istasyonlarındaki resimler, fotolar, desenler, planlar, heykeller ve panolara bakmak/okumak/seymek yetebilir. Zaten onlar bu "iş" için oradalar: Ama yolcunun durup şöyle bir nefeslenmesi ve etrafına şöyle "alıcı gözle" bakması da gerek: Artık o kadar zahmete katlanılır mı? Hiç belli olmaz: Hangi metro yolcusu o koşturmaca içinde durup Parmentier'nin patatesi Fransa'ya getirmesinin öyküsünü okur? Kaç meraklı Hotel de Ville istasyonunda "Grev Meydanı"nın tarihi gelişimine göz atar? Walter Benjamin'in Paris sokak isimleriyle kurmuş olduğu "yaşam" ve bir yerde "intihar" ilişkisi, yeraltı kenti için bile geçerli olabilir mi? Öyle ki bazı yeraltı birimlerine, yeraltı makamlarına birer açıklama yapılması zorunluluğu duyumsanmış. Her metro istasyonu birer yeraltı kenti, birer yeraltı mekanı, birer yeraltı makamı çünkü...

Yine Benjamin, 1839'daki "Panorama sitilinin" kullanılmasıyla kırların kentlilerin gözleri önünde sergilendiğini söylüyordu. Bugün metro istasyonlarındaki "yeni" panoların panoramaları da aynı üsluptan yola çıkılarak hazırlanmış: Başka bir şey değil... Ondukuzuncu yüzyıl yeniden keşfediliyor: İnanılmaz biçimlerde...

1960'ların sonundan bu yana durmaksızın yenileştirilen metro istasyonlarının kazılan, oyulan, "temizlenen" duvarlarında, 1950'lerin reklam panolarının artıklarına rastlanıyor. Ne tesadüf! İşte bir örnek: Temizlenen duvarın açıktaki bıraktığı duyuru aynen şöyle: "AVIS (DUYURU): Metroda dilenmek ve satış yapmak yasaktır. O günlerde böyle bir duyuruyu "takan" var mıydı? Bilinmez. Ama bugün metroda satış yapmak ve dilenmek Paris metro istasyonlarının olmazsa olmazı. İş dönüşü alış-verişinizi metro istasyonunuzda yapabilirsiniz. Dilenciler, bırakın metro istasyonunu, vagonların içinde bile mesleklerini icra ediyorlar:

İşte genç bir kadın, kucağında çocuğu, aynen şöyle dileniyor: "Je suis refigiee de Roumanie. Un franc, un ticket de restaurant (!) Bol (Bonne?) chance madame. Merci. Tres gentil tout le monde. Je suis tres pauvre de Roumanie."

Romanya'dan gelir gelmez bu "fakir" kadının lokanta "ticket"sinden haberli olması ve "onca iyi" Fransızca konuşması şaşırtmıyor artık.

1950'li yıllardan arta kalan reklamlar artık canlılıklarını korumasalar da, her biri birer sanat tablosu: Gerçek tablolar. İşte o zaman bu tablolarla zaman içinde bir yolculuk başlıyor. Bir

modern sanat galerisinde yüksekçe bir fiyata satılan, yırtık, birbiri üzerine yapıştırılmış duvar afişlerini o anda para vermeden seyretmek olanağı elde etmeye ne dersiniz? Eğer 1855 yılı "Evrensel Sergisinde" fotoğraf ilk kez özel bir stand işgal etmeseydi ve daha önce fizikçi Arago fotoğrafın tarihteki önemini ve teknik yerini belirtmemiş olsaydı, bugünün bu tip yolculukları belki mümkün olmayacaktı.

Eski reklamların yırtık pırtık artıkları ve sararmış duvar kağıtlarının yıllanmış renkleri, bugün Montparnasse-Bienvenüe, Place de Clichy veya Concorde metro istasyonlarının clochard'larını gençleştiriyor ve mutlaka anılarını canlandırıyor: Bütün bunların dışında, şarap kokusunun, kirden pas tutmuş derilerinin kendine özgü kokusuna karışımıyla, eski bir acıyı/anıyı duyabilirler mi sorusu da sorulabilir: İşte Paris biraz da budur.

Metro yolculuklarında önemli olan düşlerin ve imgelemlerin ötesinde tarih dışı ve zamanlararası git-gellerdir. Tarih dışı ve zamanlararası bir haz duymaktır. Bu, her gün/her "yolculukta", olası mı? Metro yolcusunun/müşterisinin "havasına" kalmış bir mesele: Öteden beri.

Tüketim, seyir ve eğlence toplumlarındaki reklamların ve duvar afişlerinin başka bir tadı olabilir mi? Geçmiş zamanların imgesinin/imgelerinin/yüzlerinin yeniden ve yeniden üretilmesiyle, gün ve zaman, eskiyle yeni, anılarla anlar, isimlerle yenilikler, ad ve an ahenk içinde birbirlerine uyabilirler mi? Birbirleriyle uyuşabilirler mi? O zaman fotoğraf sanatçısının sanatının ne anlamı var? Bu olgular, bu imgeler, bu yüzler, bu

adlar, bu anlar, bu mekanlar birbirleriyle nasıl ve ne tür ilişkiler içine giriyorlar/girebilirler?

Yaşamla ölüm, gelmişle gelecek, koşmakla durmak zaman içinde yolculuk ve bugün: GÜN-ÜMÜZ: UMUDUMUZ.

GÜN-EŞ

Güneş zili çalıyor: Paris'in mavi, masmavi gecesi paydosa çıkıyor: Teneffüs(e).

Bir genç baba iki çocukla: Soruyor birine: "Neymiş o Ünal?" Çocuk yanıtıyor: "İnek!": Oysa çocuğun peşinden koştuğu inek değil KÖ-PEK. Evlerin/dörtduvarların arasında kaliveren bebeler artık hayvan-ları tanıyamıyorlar. Ama yine de babası "görevini" unutmuyor: Ve "dokunma oğlum dokunma oğlum" deyiveriyor.

Genç kızlar da sigaralık sarıyorlar. Ve sarmayı bildiklerini herkese göstermek için de can atıyorlar. Sigaralıklarını sarıyorlar ve parkta herkesin görmesini arzuladıkları biçimde üflüyorlar...

Bugün bir cumartesidir. Ve akşamlardan saat onsekizotuz civarındadır: Ne de olsa Cumartesi gecesinin sıcağı bastırmak üzeredir: Ve bir an önce bir partöner bulunması zor(unlu)dur: Ne de olsa çiftleşme zamanı gelmek üzeredir: Hele güneş yeniden zilini çalsın:

Bakma öyle masum!

Geleceğimiz/gelecek paramparça. Par-am-par-ça. Hayaller, rüyalar arasında git-geller oynanıyor: Yaşamın bize ayrılan uzatmalarında.

Yaşam bütün söylenenler söylendikten sonra şu sonuca bağlanabilir mi? Yaşam "çıkarmalardan" değil "TOPLAMALARDAN" biçimlenir. Yaşam yaşananların toplanmasından ortaya çıkar: Çıkarmalardan değil: Çıkarmalara gereğinden fazla önem verilmesi durumunda tek başına kalmak/deneyimsiz kalmak olası çünkü/ayrıca.

Uzaklara gitmek. Çok uzaklara: Bulutların yıldız yıldız yaldızlandıkları uzaklara. Karın beyaz, bembeyaz olduğu uzaklara. Umudun yeni doğmuş bebe gibi büyütüldüğü uzaklara.

MAN-ZAR-AYAR

Ruh ve manzaralar. İletişim sadece iletişim için değil. Sadece iletmek için değil: Bunun sonucunda ANLA(Ş)MAK için.

Sanat mücadeleyle de yapılır. Yapılmalı kimi kez: Sanat için mücadele şart zaten. "La Forge": Bilinenler yinelenmeli.

Öbür mücadele ise aslında köylülerle kentliler arasındaki mutlaka. Köylülükle kentlilik. Köylü yaşamıyla kentli yaşamı arasındaki çelişki/çatışma/mücadele. Kürtlerde de. Türklere de. Ortadoğu halklarında da. "Bölge"de de. Ortadoğu'da da. "İşin içine sıçanlar" işte bu köylüler. İşte bu köylülük. İşte bu "benimdediğimkanunculuk". Kimi göstergeler gözönünde tutulursa, kimi veriler dikkate alınırsa "şimdi", AVRUPA'DA "işin içine sıçmak" üzereler. Kekoluk "ekölü" ne de olsa. Değil mi ama? Cahillik aklın düşmanıdır. Köylülük kentliliğin. Köylüler kentlilerin. Köylüler okumuş-yazmışların/"aydınların": Tırnak içinde çünkü herkesin "kendi aydını" "kendine" göre. Bilhassa "araştırıl(a)mayan, araçlaştırılmaya" karşı koyan/yanaşmayan aydınlara düşmanlık çok açık. İlkellik çünkü başa bela.

Köylü gökyüzünü "izlerken" bu izlemede estetik aranmamalı/aran(a)maz. Çünkü köylü için gökyüzünü izlemek yağmur yağıp yağmayacağını denetlemeye yöneliktir. Estetik bakış söz konusu değildir. Bakışı/köylünün bakışı/köylünün gökyüzünü izlemesi estetik amaçlı değildir. Kültürlü biri, sanattan nasibini almış biri/kentli/"aydın" gökyüzüne bakar ve estetik

amaçlı bakar: İşte köylüyle kültürlü arasındaki açık fark: İnanmayan Borges'in söyleşilerini bir kez daha dinlesin. Cezmi Ersöz'e kulak versin/Cezmi Ersöz'ü okusun: Çünkü o aynen şöyle yazıyor: "Bir daha o acımasız KÖYLÜLER (Büyük harflerle yazan benim) devrim düşüne el sürmesinler." (Alıntı: Cumhuriyet Kitap, 18 Mart 1999.)

Bu sıradan yamalar/yaşamlar/yaşam müsveddeleri: "toprağa" körü körüne bağımlılık/"bağlılık" (kimine kalırsa/bakılırsa). "Baba yadigarı"(!?) tarlalara tapınma derecesindeki kölelik. Yaşamak şenliğinden binlerce yıl uzaktaki bu "insan hayatları": Kısa veya uzun süreli kayıp gitmeleri, kayıp kopmalarıyla insan yaşantısından çok yük hayvanlarının çektiği eziyetle yarışıyorlar: Yaşamı bunca zulüm biçimine dönüştürmek de bir tür "kültür" olmasın? CULTURE (kültür) ve agriculture (tarım) meselesinde herhangi bir ortaklık aranabilir mi?

Yok olmak, yitip gitmekle yeniden doğmak arasında kalan manzaralar. İnsan ve kent manzaraları. İnsan ve yaşam görüntüleri. Bitmek üzere olan bir yaşamın son demlerinin çağrıştırdığı manzaralar: Melankolik bir güzellik sanki.

Evet "siyah güneş". Melankoli. Pek çok konuya/yapıta yol açan "siyah güneş". Dostoyeski, Nerval ve Holbein'lere bakmalı (mı?). Melankoli Duras'ın tanımladığı gibi "ölümün/ölüm hastalığı" olmasın bu durumda/anda/kentte/manzarada. Dinsiz, bütün dinleri reddeden ve son derece radikal ve bir o kadar da hırçın: Siyah güneş. Melankoli.

Düşünce, birbirine çok uzak şeyleri/manzaraları/kentleri/olayları birbirine yaklaştırarak, birbirleriyle karşılaştırarak, birbiriyle karıştırarak sanat yaratmaktan ortaya çıkmıyor mu? Günlük yaşamda birbiriyle ilintisiz şeyleri/kentleri/manzaraları birbiriyle karşılaştırmak/karıştırmak/yaklaştırmak sonucu sanat ve sonra mutlaka düşünce doğacaktır/doğar/doğuyor. Denemek de yarar var. Kesin: Düşünmek: Doğum ve oluşum üzerine. Aşk, yaşlılık/yaşlanmak/yaş-almak ve ölüm üzerine. Kübalıları dinlemek örneğin: "Biz rüyalara/rüyalarımıza inanıyoruz." demelerini bir kere daha duymak için.

İlle kafamıza sokulmak istenenlere inanmak yerine/onlara güvenmek yerine kendi solduyularımıza/sonuçlarımıza güvenmek.

Duygularımızla etik arasında çatışma olduğu zamanlarda ise etik mutlaka galip gelmelidir.

Bu kadar da yeter: Yaşamak/yaşamı şenlikli kılmak için.

OĞLUM

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor.

YAĞ-MUR: Sanki kıyamet günü. Kıyamet gününde ille yağmur yağacak (mı?).

Bardaktan boşanırcasına yağın yağmurun gürültüsüne karşın bir gümbürtü...

Oğlum sokakta boylu boyuna uzanmış, kımıltısız yatıyor. Kan(lar)ı içinde uzanmış yatıyor: Kımıltısız. Oğlum benim: İki gözüm. Varlığım. Varlık nedenim. Oğlum benim: Bir tanem. Kıyamet günü yağmuru altında uzanmış yatıyor: Küçük bir ırmak: Sudan: Yağmur suyundan. Yağmur suları aka aka bir ırmak oluşturuyorlar sokakta. Sokakta ırmak. Oğlumun bedeninden akan ince uzun kan sızıntısı ırmağa/suya/yağmur suyuna karışıyor. Oğlum benim, kadan belanı alam. Su/yağmur suyu/kanıyla karışık yağmur suyu uzayıp gidiyor sokakta ve oğlumun yerde darmadağınık çantasına ulaşıyor. Çantasına ve düşme sonucu çantasından kopup dağılan defter, kitap ve kalemlerine. Oğluma doğru koşuyorum: Koşuyor muyum? Sırılsıklam yağmurda koşuyorum, gözyaşlarım yağmura karışıyor: Yağmurla birlikte yere düşüyorum/yere çömeliorum: Oğlum, kanı içinde. Oğlum kanlar içinde. Oğlum benim. Kollarıma alıyorum. Bağırıma basıyorum: OĞLUM BENİM, BİR TANEM, İKİ GÖZÜM. Oğlumun kanı akıyor: Yağmur suyu, gözyaşlarım ve oğlumun kanı hamuruma karışıyor: Ekmeğimi işte bu hamurdan yoğuruyorum.

EKMEĞİMİ İŞTE BU HAMURDAN YOĞURUYORUM : Kanıyla.
Oğlumun.

YOL-CU-LUK

Rüyamda yolculuk. Rüya(m)da yol-cu-luk. Rüya(m)da yolculuk yaparak memlekete varmak:

Bir gün siz de kahramanlık yapın. Bir gün siz de kahramanlığa soyunun. Ne olur: Sadece bir gün, evet sadece bir gün, siz de kahraman olun.

Çocukluk rüyaları. Çocukken kurulan düşler. Dalınan hülyalar. Ah! O çocuk sayıklamaları. Göz kamaştırmalar. Göz boyamalar. Gerçek ve yaşananla yaşanmak istenen ve gerçek olmayanların şekerce bir birine karıştırıldığı masum zaman dilimleri. Çocukluktan kalan "hayat hikayeleri": "DERSLER". FABLLAR. Söylenceler. Uydurmacalar. Uydurmacalar.

Evet rüyada yolculuk. Sayıklama gibi.

Sanatı, bir anlamda kendi kendini keşfin/kendini kendini yeniden bulmanın/hatta yaratmanın ve çevremizle bütünleşmenin EYLEMİ biçimine çevirmek. Eylemi/aracı gibi görmek/kullanmak/icra etmek.

Biçimsel olduğu kadar şiirsel ve müziksel rüyamsı yolculuklara çıkmak Şiirşeylerle yolculuk. Rüyamsı.

Sadece kendimize ait bir görüntü yaratmak. Sadece kendimize ait bir türkü söylemek. Sadece kendimize ait ama bütüne de hitap eden. Sadece kendimize ait ama herkesin düşsel dünyasına da uyan. Onlara da yanıt veren. Onları da kendilerinden alıp kendilerine çeviren görüntü/resim/fotoğraf/yapıt/kitap. Başkalarının görmek istemediği/görmediği/görmemezlikten geldiğini GÖR-MEK: Görmesini bilmek.

Renk ve rengin kendini yitirmesini örneğin. Toprağın ve toprak altına atılanların/alınanların. Çukurların. Kaçak görüntüler: Kaçan/kaç(k) görüntülerin peşinde bir (k)ömür tük-et-en yaş-am-lar.

O kadın tek başına öğlen uykusuna yattı: Tek başına ve yalnız: Kendi kendine bırakılmışcasına. Kendisi kendisiyle birlikte kaldı... Bütün söylenenlere, bütün yasaklara karşı, uyandığında, mutfakta reçel kavanozunu buldu ve yaladı. Reçeli değil reçel kavanozunu.

Doğayı izlemek : ŞAŞKIN bir çocuğun güzellikten kamaşmış gözleriyle: İç güzelliğini kendi kendine ve kendi kökeninde aramak: ARA-BAK: Doğayı seyreyleyerek/seyledalarak. Kendi biçimleri, kendi renkleri ve kendi kokuları içinde: Işığın en küçük değişimine dikkatli ve en hafif rüzgar esintisine kurulu. En hafif rüzgar esintisine karşı uyanık. Uy-an-ık:

Köylü toprağ(ın)a bağımlı (bağlı değil sadece): Geçin(ebil)mek için. İnsan/insanoğlu duygusal ve düşünsel, duygusal ve ruhsal

"geçimi"/"kalıcılığı" için kendini çevreleyen dünyanın/çevresinin GÜZELLİĞİNE BAĞIMLI. Güzelliğinin yansıtılmasına: Sanat yapıtlarıyla. Sırat yapıtlarında. SIR-AT!

Güneşin batışı, aniden, soğuşu ve rutubeti duyumsattı. Sanki bir Londra akşam üstü. Aralık ayının sonunda. Ve altmışların bitimine bir kala. Güneşin batışı birdenbire soğuşu, rutubeti ve bilhassa akıllara durgunluk verecek derecedeki sıkıntıyı anımsattı. Güneşin batışı, soğuk beklentisi, rutubet ve gece sıkıntısı ÜŞÜTTÜ: Sirtında aniden bir ürperti. Ve hüzün çıkageldi!

KÜLÜ KARIŞTIRMAK

Karıştır bu külü. Korkma karıştır bu külü. Bu külden çünkü daha ne ateşler çıkar. Daha ne ateşler: AT-EŞ-LER.

Güneşli rüyalar. Güneşli dünyanın rüyaları. Ve sarhoşluğu. Doğmak üzere olan gün(eşi)ü muştulayan ilk ışıklar ufukta. Bu kesin. Bulutların, kara, kapkara ve alçak bulutların mevsimi uzun upuzun diye karamsarlıklara kapılmanın anlamı yok. Sık, yoğun, aralıksız yağmurların zamanı göz açtırmıyor/açtırmayacak diye de. Başını dik tut. Umuduna sahip çık. Siyah geceler, siyah simsiyah geceler güne devrilmek zorunda. Güne devrilmeye yeminli.

Tükenmiş çiçekler. Tükenmiş bitkiler. Tükenmiş ağaçlar. Tükenmiş kent(ler). Tükenmiş insanlık. Tükenmiş yaşam. Bu, işte asla mümkün değil. Yağmur:

Yağmurlu akşam üstlerinin melankolisini es geç.

Ezbere şiir okumak ezbere yaşamaya hiç benzemez. Ve ezbere yaşamak yaşamak değildir. Bu da kesin.

Süssüz kadın duyarlılığı içinde bileziklerini, küpelerini ve tokalarını takmaya asla unutma. Alçakgönüllülüğü, samimiyeti/içtenliği elden bırakma.

Ömür bir tutku. Bir hüznün. Bir aşktır. Yepyeni zamanlarda epeski HAYATLARI ("yaşamları" değil) sürdürmekte ısrar etmekten hemen vazgeçmek. Uçurumlara fırlatılan "yalnızlıkları" toplamak/toparlamak: "Çıkarmak" hiç değil. Ay bulut(lar)a dolanmalı bir. Bulut(lar) da M(AYA). Ve bu maya tutmalı. Anı denemeli. Zamanı. Ve yaşamı da. Serüvenimizi, serüvenlerimizi en özgür biçimlerde yaşamalı. Deminde. Ve içtenlikle. Birey yaşamını toplamalı. Yaşam çünkü bir toplamdır. Çıkarma değil: Dostlukların, deneyimlerin, yaşananların, yaşan(a)mayanların toplamı. Dil dayanıklı olmalı. İçebakış güçlü: Ruhun derinliklerine kadar bakmalı: Hüznünlere kapılmadan. Bıkmadan. Yorulmadan. Yaşamın kalan zaman dilimini en iyi biçimde değerlendirmek umudu: Hep ateş içinde olmalı bilhassa. İçe dönüşlerimiz, içe inişlerimiz, içe göçlerimiz o an külü ateşleyicidir. Kül o anda artık ateşle yeniden dansına başlayabilir. Ateşle/yaşamla. Kentle. Kadınla. Yabanıl kent. Yabanıl kadın. Hani o buram buram yoksulluk, terkedilmişlik, yalnızlık, tek başınalık kokan kadın/kent. Kadın ve kent. Ve konak. Yabancılaşmadan: Kendimize. Kentimize. Kadınıımıza. Konağımıza. Al kentini. Kadınıını. Konağını. Aynı anda, aynı günde, aynı tarihte, aynı zaman ve mekanda VAR OLMAK: Kentinle, kendinle, kadınıınla, konağınla. Ortaklaştırmak: Kendinle. Kentinle. Kadınıınla. Konağınla.

Hava müthiş derecede çekici: Ve her içimize çektiğimizde kendimizden geçmemiz bir rastlantı olamaz...

(Ç)AKIL-TAŞI

Yumuşakça kokular saçan ılık rüzgar.

Yaşlanmak: Üşümektir. Çok üşümektir. Özellikle "vücudumuzun iç derinliklerinde": Etimizde ve kemiğimizde üşümek yani. Kanımızın, kemiklerimizin, iliklerimizin "donması".

Yorgun olmaktır yaşlanmak: Öylesine bir yorgunluk ki hiçbir dinlenme gideremez/gideremiyor.

Ölmek: Birdenbire herşeyin bembeyaz kesilmesidir. Seslerin uzaklaşması/en yakınımızdakilerin seslerinin önce yavaş yavaş uzaklaşması, sonra birdenbire kesilmesidir. Hiçbir şey duyamamaktır. Artık top-rak:

Küflenmiş toprak.

Çürümüş yapraklar: Yaprakları yırlatan rüzgar: Rüzgar dingin. Yapraklar yeşil. Yemyeşil. Gökyüzü mavi. Masmavi. Geçen kuş kara. Kap-ka-ra. Genç kızın mayosu kara. Altı da. Üstü de. Giysisi de. Yoksa entarisi de mi biçiminde yazmalı? Sırt çantası da kara. Kap-ka-ra. Köpeği de. Evet yanımıza kadar sokulan, toprağı koklayan ve biraz ötemizde işeyen köpeği de.

Siyah gece simsiyah yüz: Geceden daha siyah. Rüyasız uykulara yıkılmak. Rüyasız uykulara yıkılıp kalmak. Kardan daha beyaz rüyalar. Siyah geceden daha siyah kâbuslar. Tümüyle sarhoş kalplerin/gönüllerin çarpıntısını nasıl duymazsınız? Nasıl duymuyorsunuz?:

Ay renginde giysileri. Güneş renginde saçları. Yemyeşil gözleri.

(Ç)akıl taşı kız:

O gitti. Kalan: İri, çok iri, Fellini'lik kadın: Önce tişörtünü (kıç-örtünü değil!) çıkardı. Sonra etekliğini. Havlusunu yere/çime serdi. Kendisini de havlusunun üstüne. Sırt üstü. Bikinisinin üstünü çıkardı. Yerinden kıınıldamadan: Uçları sivri ve kalkık memeleri çimlere değıyor her iki yanından. Gün-eş-len-mek için. Ne güz-el: Çok sıcaklayınca iri kadın, yine hiç yerinden kıınıldamadan, çantasından çıkardığı su püskürtücü aletiyle (!?) karnını, omuzlarını, yüzünü "serinletiyor", usluca: Bu sıcakta, bu "ağırlıkla" havuza veya denize veya duşa gidecek hali yok ya. Ayrıca bir de havuz veya deniz TAŞ-ARSA! Vay hal(ler)imize.

Balkonda: Gökyüzü sere serpe: Bulutlar: Kimi paramparça: Kimi peşpeşe sıralanmışlar: Tek koldan ilerliyorlar: Sanki Anadolu Ekspresi lokomotifi dumanları dizisi. Ama arada yine de çok önemli BİR FARK VAR:

Bulutlar, dumanlar gibi, yitip gitmiyorlar: Tek koldan yürüyüşlerini sürdürüyorlar: Aynı inanç, aynı inat ve aynı umutla.

YARATMAK İÇİN YAŞAM-AK

Abidin Dino'nun "Paysages"/"manzaralar" başlıklı sergisi Paris'te, Galeri Vieille du Temple'da yapıldı. 20 Mart'tan 21 Mayıs 1999'a. 20 Mayıs'ta serginin kapanışından bir gün önce, eserlerini izledim: Büyük bir zevkle. Ve çok içten bir üzüntüyle: Çünkü bu sergiyi Abidin'le birlikte dolaşmak da mümkündü: Ama artık değil: Madem ki bizi terkedeli yirmiyedi yıl oldu. Abidin ama yine de yanı başımdaymışçasına dolaştım sergisini: Ne güzel resimler bunlar Abidin. Ne güzel. Hayatından ve resim sanatından dönem(ez)ler bunlar: "Güzel" geçti sergiden. Ama güzellik orada kaldı: Abidin'in eserlerinde: Onları seyretmek/seyrelemek/seyredalmak ve orada kalakalmak da olası.

Yaratmak özgürlüğü ve onun süreci içinde bütün yalnızlıklara tahammül etmek/tahammül etmeyi bilmek. Sineye çekmek yalnızlıkları: Ruhumuzun derinliklerinden gelenlerin hareketlerini görselleştirmek mümkün mü? Ruhumuzu ve bütün "havalarını" resme dökmek. İşte belki sanatçıyı zamanında ve mekanında anlamak için bir ipucu. Ama ipin ucu değil. Ve hele Abidin'de ipin ucunu kaçırmak asla söz konusu olamaz. İpi ve ipin ucunu tutan çünkü O'nun "ELLERİ"dir.

Abidin, Türkiye'den maceralı bir biçimde ayrıldı: Ver elini, yine "elini", Roma. Ve sergideki ilk dikkat çeken ve çünkü ilk kez sergilenen yapıt Roma'dan: Sergi listesinde 59. Numarada. Ve yine listeye göre "sans titre"/"isimsiz"/"başlıksız": Ama gözden kaçmıyor: Bu Abidin'in kaleminden "ölümsüz kente" bir selam: Bilhassa tablonun rengi bir ipucu veriyor: Demedim mi: İp de ipin

ucu da Abidin'in "elleri"nde: Evet karşımızda COLOSSEO: Zamanında, vakti zamanında, zaman ve mekan yeniden "elele", burada bu amfide/bu stadyumda, 90 bin kadar seyirci gladyatörlerin amansız "maçlarını" bağirtı çağirtı arasında izliyorlardı: Tarih devrildikten sonra ve yeni tarihlerin yazılma aşamasına geçildikçe Colosseo başka maçlara tanıklık etti/ediyor. Ve hele önündeki cadde, meydan ve bulvarlar binbir gösteriye... Evet tablonun rengi onu ele veriyor: Resim neticede renklerin kendileriyle ve rengin ışıkla ahenkleşmesi değil midir:

Roma'dan sonra Abidin 1952'de Paris'e geldi. Ve yerleşti. Yaz dinlencelerini Fransa'nın Akdeniz kıyılarındaki köy ve kasabalarında geçirdi: Akdeniz'in kıyı köyleri burada veya ülkede birbirine benzer ve herkesin henüz sırrını çözemediği kanallardan, araçlardan yararlanarak birbirleriyle iletişime ve titreşime girerler: Bunu da en iyi yine elbette Abidin anlar ve anlatır: İşte dinlenen/dinlenen (sözcüklerin bütün anlamlarında) köy ve kasabalara ödenen borçlar:

Beaulieu (ismi başlı başına bir sinema olayı. Güzelmekan/Güzelkent veya Güzelköy diye çevirmek daha anlamlı olacak) için yapılan "manzaralar": Abidinik manzaralar. Villefranche da unutulmamış elbette: Birinciye beş, ikinciye bir manzara yakışmış: Abidin resimlerini değişik zamanlara göre dizilerde sunuyor: 1954'e ait olanları 1969 ve 1971 yıllarıninkiler izliyor: "Kayalı manzaralar". Sonra aynı dönemlerin binbir anısıyla yüklü Antibes nam kent/kasaba/"köy" sırada: Gökyüzü. Kara. Deniz bilhassa AK-DENİZ: Kayaları ve kayalıklarıyla. Gemi ve vapurlarıyla. Sonra yeniden ve yine deniz: Dalgaları ve gri gökyüzü arasında kendisine BİR YOL arayan İNSAN(CIK) Bir tek insan(cık).

Evet sadece bir: Doğanın "çevre" biçiminde değerlendirilmemesi gerektiğini anlatan bundan daha çarpıcı bir yapıt bilenler parmak kaldırsın (!) "Parmak" kaldırsın! "Parmak atmasın"! Çünkü doğa bizi seyrediyor. Çünkü doğa merkez/anaç. Doğa evet bizi seyrediyor. Bütün gözleriyle. Doğa bizi seviyor mutlaka. Tüm gücüyle. Ve doğa nefesimizi kesebiliyor. Deyimin bütün anlamlarında: Güzelliğiyle mecazi anlamda. Dayanıklılığı ve anaçlığıyla gerçek anlamda da: Evet doğa nefesimizi kesebilir. Bizim, kendini "merkez" sanan/ilan eden insanoğlunun nefesini kesebilir: Hem güzellikleri ve gözleriyle. Hem de VAROLAN GÜCÜYLE...

Bu "Manzaralar" bilinen manzaralar değil. Sadece bilinen manzaralar değil. Yansımalar var. Fransızcasıyla: Reflets. Sadece yansımalar değil. Ayrıca "seyretmeler" de: Visions: Yansımalar ve görülenlerin yarattığı görünüm/görüntü/seyirlikler. Nitekim biraz sonra karşımızda "Paysages visionnaires" başlıklı bir dizi çıkıyor: Melekler mutlaka burada işe karışmış: Yaşanılan anların güneş pırıltılarıyla kendinden geçmesi bunlar kesinlikle: Man-zaralar çünkü bütün baygınlıklar(ın)da mayışmış/mayınlaşmış gibi. Evet dinlenen ve dinlenen köy, kasaba ve kentlerden kalanlar/man-zara-lar bunlar.

Sadece bu kadar değil elbette: Rüyamsı kent görüntüleri de var. Rüyamsı soyutlamalar. Gökyüzü yeniden: Göğün yüzündeki ve ikiyüzündeki manzaralar: Kentte izlenen/izlenebilen gökyüzüyle Akdeniz kıyısında izlenen aynı olabilemez. Hele bu işe bir de rüyalarımız karışırsa: Ve hele İstanbul, Adana, Mecitözü, Kayseri, Ankara-Mankara gökyüzleri de devreye girerse: O zaman şehir

manzaraları görünebilenlerle görünemeyenler arasında kalanlar olup çıkarlar:

Varlığımızın en derininden kopup gelen HAREKET: Işık ve hareket:
Gönlümüzün kıpırtısı: Tik-tak. Tik-tak. İşte tepelerde evler. Telgraf
(?) tellerinde kuşlar (kuş mu?). Tepeler tepeler: Bizimkilerine
benzeyen tepeler:

Sonra siyah: İşte "siyah manzara": Tamamen siyah. Simsiyah. Ama
yine de DEN-İZ!

Ve bir köşe başında birdenbire Paris'in alameti farikası çatı
silüetleri. Şömine ağızları. Burunları. Bacalar. Ve bacılar(ımız).

Ve bir sergide "altın kitapda/defterde" çat kapı anılar:
Moskova'dan yolu buralara kadar düşen bir dost: Tanıdık (mı?):
Adres madem ki "Gorki Sokağı": Adı soyadı: Çingiz Hüsseyin:
Yazdıkları işte ve aynen:

"Abidin: Senin ruhun ölmezdir (aynen: imlasına asla dokunmak
yok!), ebedidir! Dünya durdurca Abidin de duracak, şöhreti
günden güne artacak! Güzin hanım ömrünüz uzun olsun!"

İşte bu kadar.

Elbette Parisli dostların ve tanıdıkların da notları, imzaları, iki satırı var. Zaman zaman bir "büyükelçi şöförünün" bir anısı da: Fransızca hatalarını saymazsak gönülden geldiği belli satırlar: "Arabada kalp krizi olduğu zaman, ama ben çok cesur, Avenue Foch'a kadar vardım. Ben bu öyküyü/anıyı unutmak. "

Ah! O hastalık. O baş belası "ömür":

Son günlerine dek çizdi Abidin: Hasta yatağında 1993'de çizdiği son desenlerini görmek örneğin: Birinde iki satır notu da var: "Yastığı sık dedi doktor. Sıkılacak başka ne var ki?" diyor Abidin. Sıkılacak CAN VAR: Ve Kemal Tahir'in Kelleci Memet romanında bir "kahramanına" söylediği gibi: "Canın sıkını gevşeginden iyidir."

Ruhunuzun kıpkızıl güneşinde saat kaç şimdi?

KAYNAKÇA

Buradaki yazılar 1 Mayıs ile 30 Temmuz 1999'da kendi kendilerine yazıldılar desem yeridir: "Sunu"da belirtmeye çalıştığım gibi. Bu tarihler arasında, gördüklerim, izlediklerim, duyduklarım, duyumsadıklarım, yaşadıklarım ve yaşayamadıklarım ve nihayet okuduklarım birinci derece belirleyici oldular. Okuduğum roman ve öykü türü kitaplar ile izlediğim filmlerin etkisi de oldu elbette: Hatta kimi bölümleri bir kitap ve/veya bir filminden esinlenerek/etkilenererek yazdım. Onlara borcumu ödemek için, metinler de anmadıklarımın künyelerini burada çıkarmak istiyorum. Filmlerin sayısının daha fazla olması yaz dinlencesinin etkisinde aranmalı: Yazın bilhassa "yaşamı sevenler sinemaya giderler". Mayıs ayındaki Cannes Film Festivali ve etkisini de ihmal etmeden. Önce kitapları sonra filmleri, yazarlarının/yaratıcılarının/sanatçıların soyadlarının alfabetik sıralamasına göre sunuyorum. Aynı zaman dilimi içinde okuduğum gazete ve dergilerin iyi yazarlarının iyi yazıları, gördüğüm ve görüştüğüm insanların, kadın, erkek ve çocukların anlattıklarının da mutlaka etkileri olduğu yerler bulunuyor: Onlara da içten büyük bir teşekkür:

KITAPLAR

Salâh Birsal: İstanbul-Paris, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983.

Michel Bouty: Dictionnaire des Oeuvres et des Themes de la litterature Française, Haccette, Paris, 1972.

Georges Cheimonas: Les Bâisseurs (Yunancadan çeviren : Michel Volkovitch), Maurice Nadeau Yayınları, Paris, 1990.

Philip K. Dick: Blade Runner, J'ai Lu Yayınları, Paris, 1985.

Claude Farrère: La Maison des Hommes Vivants, Librio Yayınları, Paris, 1995 (1911 tarihli kitabın tıpkı basımı.)

Claude Farrère : La Dernière Déesse, Flammarion Yayınları, Paris 1931.

Elfriede Jelinek: Les Amantes, (Almancadan çeviren Y. Hoffmann ve M. Litaize), Jacqueline Chambon Yayınları, Nimes, 1992.

Pierre Loti : Ramuntcho, A. Pecoud'nun çizgileriyle/desenleriyle, Hachette, Paris, 1931.

Pierre Loti: Madame Chrysantheme, Calman-Levy Yayınları, Paris, 1930(?).

Pierre Louys: Trois Filles de Leur Mere, 10-18 Yayınları, Paris, 1994.

Toni Morrison: L'Oeil Le Plus (Amerikancadan çeviren Jean Guloineau), Christian Bourgoise Yayınları, Paris, 1994.

Luigi Pirandello: Le Voyage, (İtalyancadan çeviren: Claude Galli), Mille et Une Nuit yayınları, Torino, 1994.

Roger Vailland: 250 000 Francs, Buchet-Chastel Yayınları, Le Livre de Poche dizisinde, Paris, 1983.

FİLMLER

Chantal Akerman: Portrait d'une Jeune Fille de la Fin des années 60 à Bruxelles, Televizyon Filmi, 1993.

Pedro Almodovar: Talons Aiguilles, 1991. (Genel olarak filmlerin Fransızca başlıklarını veriyorum.)

Pedro Almodovar: Tout Sur Ma Mère, 1999.

Jacques Audiard: Regarde Les Hommes Tomber, 1994.

Jacques Audiard: Un Héros Tres Discret, 1995.

Luc Besson: Nikita, 1990.

Alexander Bohr: Le Cinéaste Paul Cox, Un Voyageur Dans le Monde, Belgesel Film, 1997 (ZDF için; daha sonra ARTE'de de gösterildi.)

Yves Boisset: Bleu Comme L'Enfer, 1985.

Luis Bunuel: Cet obscur Objet du Desir, 1977.

Claude Chabrol: Le Tigre Aime La Chair Fraiche, 1964.

Charlie Chaplin: Le Dictateur, 1939.

Michael Cimino: Le Sicilien, 1986.

Juilen Conillera: Ali Et Aylin, Kısa Film, 1995.

Alex Cox : Sid and Nancy, 1986.

Paul Cox : A Woman's Tale, 1991

Paul Cox : Lust and Revenge, 1996.

Zeki Demirkubuz: Masumiyet, 1997.

Jacques Deschamps: Méfie-Toi de L'eau Qui Dort, 1996.

Richard Donner: Ladyhawke, La Femme de la Nuit, 1984.

Julien Duvivier: Marie-October, 1959.

Stephan Elliot: Priscilla, Folle du Desert, 10 1995.

Federico Fellini: Intervista, 1987.

Mike Figgis: Un Lundi Trouble, 1998.

Georges Franju: La Tête Contre Les Murs, 1959.

Abel Gance: Bonaparte et La Révolution, son ve uzun versiyonu, 1926'daki ilk versiyonu izleyen değişik düzenlemelerden sonra Abel Gance yapıtına son biçimini 1973'te verdi.

Francis Girod: Lacenaire, 1990.

Jean-Luc Godard: Alphaville, 1965.

Gilles Granger: 125, Rue Montmartre, 1959.

Hal Hartley: Trust-me, 1991.

Todd Haynes: Safe, 1995.

Ron Howard: Willow, 1988.

Neil Jordan: The Crying Game, 1992.

Aki Kaurismaki: Au Loin S'en Vont Les Nuages, 1996.

K. Kieslowski: Trois Couleurs: Rouge, 1994.

Takeshi Kitano: Jugatsu, 1990.

Didier Le Pêcheur: Des Nouvelles du Bon Dieu, 1995.

Akira Kurosawa: Rhapsodie en Août, 1991.

Serge Leroy: Le Quatrieme Pouvoir, 1985.

Ken Loach: Carla's Song, 1996.

Mechael Mann: Heat, 1995.

Giuliano Montaldo: Sacco et Vanzetti, 1971.

Claude Pinoteau : Les Palmes de Monsieur Schutz, 1997.

Pierre Salvadori: Les Apprentis, 1994.

Carlos Saura: Cria Cuervas, 1975.

Ridley Scoot: Blade Runner, 1982.

Don Siegel: L'Evadé d'Alcatraz, 1979.

S. Spielberg : La Liste de Schindler, 1993.

François Truffaut : La Femme d'à Côte, 1981.

John Turturro: Illuminata, 1999.

Yeşim Ustaoglu: Güneşe Yolculuk, 1999.

Andrzej Wajda: Chronique des Evenements Amoureux, 1986.

Wim Wenders: Au Fil du Temps, 1976.

Wim Wenders: L'Ami Americain, 1977.

Derviş Zaim: Tabutta Rövaşata, 1996.

M. ŞEHMUS GÜZEL

[Ç]-akıl-Taşı

ekitap.aqorum.com